

Europarádi dárkkisteapmi Ruo...a čadaheamis Europalaš njuolggadusa guovllulaš- ja veahádatgielaid váras.

Europarádi áššedovdilávdegoddi, guovllulaš- ja veahádatgielaid geavaheamis, lea dárkkistan mainna láhkái Ruo.....a lea čadahan njuolggadusa ja almmuhan ráportta juovlamánu 6 beavvi 2002. Das maŋŋil lea Europarádi ministarlávdegoddi, geassemánu 19 beavvi 2003, mearridan buktit muhton ávžžuhusaid Ruttii. Dás čilgejuvvojit bohtosat áššedovdilávdegotti ráporttas ja ministarlávdegotti ávžžuhusat.

Áššedovdilávdegotti bohtosat

Dás buktá Lávdegoddi ovdan valdoáicamušaid Ruo...a meannudeamis dán njuolggadusa.

- A. Ruo...a dohkkeheapmi šiehtadussii ráhkada buori geainnu positiivalaš ovdaneapmái das movt suddjet ja ovddidit guovllulaš- ja veahádatgielaid Ruo...as. Dát lea ollislaččat seamma vuoiŋŋas ja vuodđujurdagis go njuolggadusa sisdoalus lea. Lávdegoddi oaidná dán dohkkeheami duođastussan dasa ahte gávdno politihkalaš áigumuš suddjet ja ovddidit guovllulaš- ja veahádatgielaid Ruo...a riikkas.
- B. Lávdegoddi áicá ahte Ruo...a eiseváldit leat duohta doaibmágoahtan dása lágaid bokte. Ođđa lágaid sisdoallu ráhkadit vuoddu negatiivalaš bohtosiid bisseheapmái, dakkarat leat vuhtton maŋemus logiid jagiin.
- C. Ođđa giellalágat adnojit baicce guovllulaččat muhton gielddain Norrbottena leanas. Davvi- ja julevsámegillii ja meänkieli váras dat lea doarvá. Dát guovllulaš geavaheapmi lea váddásit suomagilli danin go dušše 5% dain geat hupmet dán orrot dáid guovlluid siste. Lávdegoddi goitge oaidná ahte odne lea duohta ságastallan jođus dan áššis ja lávdegottis lea doaivva ahte dát proseassa dagaha ahte suomagiella dađistaga láktasa maiddá eará báikkiide gos Suomagiella buori muddui lea geaváhusas.
- D. Lávdegoddi lea maiddá fuobman ahte Oarjásámigiela árbevirolaš vuoddu lea olggobealde dan guovllu mii oazžu Part III doarjaga. Oarjásámigiela dilli lea oalle hearke ja lávdegotti oainnu mielde lea dárbu erenoamáš doaimmaide maid bokte suddje ja ovddida giela.
- E. Dála policy mii guoská guovllulaš- ja veahádatgielaide Ruo...as lea vuodđuduvvon easkáládje ja erenoamáš lágat dása leat dohkkehuvvon. Ovdal jagi 1999 ledje giellalágat čálakeahttes ja praktiikalaš doaimmat dahkkoje summal. Maŋŋá go giellalágat ledje dohkkehuvvon dahkkoje lágalaš doaimmat veahádatgielaid suddjema ja ovddideami váras.
- F. Romani ja Yiddish gielat oazžut Part III suoji. Muhto orrot gávdnume váttisvuodát oahpahit Romani gielad. Dattege lea lávdegoddi fuobmán ahte ovtasbargu Romaid ja eiseváldiid gaskkas lea álggáhuvvon. Dát lea dagahan ahte guokte doaimma leat álggáhuvvon. Vuosttaš lea dat ahte oahppuneavvagat leat ráhkaduvvon ja nubbi lea dat ahte oahpaheaddjiid oahpahus lea álggáhuvvon. Dea...álaš oassi dán buori ovdaneamis lea dat ahte iešguđet Romani giela ovddasteaddjit leat ráhkádan oktasašbarguortnega.
- G. Praktiikalaš ollášuhttin máŋggain geatnegašvuodain mat gullet njuolggádussii leat gitta das movt guovllulaš ja baikkálaš eiseváldit meannudit áššiid. Lávdegoddi lea áicán ahte go dakkar doaimmat eai leat dahkkon iešguđet eiseváldiin, de dat lea oazžun dan bohtosa ahte geatnegašvuodát eai leat váldon vuhtii. Dan vaikko lágalaš

vuodđu dása lea ráhkaduvvon. Lávdegotti oainnus dát lea struktuvrralaš váilevašvuohta man eiseváldit berreše dárkkistit. Dat galggašii dahkkot dainna ulbmiliin ahte sihkkarastet praktiikkalaš geavaheami geatnegašvuodain.

- H. Dat struktuvrralaš váilevašvuohta boahdá čielgasepmosit oidnosii oahpahusas. Oahpahus lea dea...álaš oassi guovllulaš- ja veahádatgielaid suddjemis ja ovddideamis. Danin lávdegoddi deattuha dárbbu bidjat erenoamáš doaimmaid johtui, dakkariid mat dahket oahpahusa dain gielain, dahje dáidda gielaide, eanet vejolažžan. Fásta vákšun ja reportaid ráhkadeapmi ja almmuheapmi veahádatgielaid oahpahusa birra orro leat váilevaš. Lávdegoddi gávnaha maiddá ahte oahpaheaddjiid hárbjehusat ja oahppuneavvuid buvttadeapmi lea erenoamáš dea...álaš go galgá ollášuhttit daid geatnegašvuodaid, ja ahte dás lea ollu maid máhtá buoridit.
- I. Válđo váttisvuohta go geavaha veahádatgiela dikkiin ja almmolaš hálddáhusein orro leat dat ahte gelbbolašvuohta váilu dasa movt buvttada čálálaš materiale dain gielain. Njálmmálaš gulahallan orro doaibmame bures Suoma ja Meänkiela oktavuodain, muhto ii leat dohkkehahtti Sámigiela oktavuodas. Ulbmil ja mihttomearri dán njuolggadusas lea movttidahttit guovllulaš- ja veahádatgielaid geavaheami dain oktavuodain. Dat ahte juridikkalaš áššebáhporat ja dohkálaččat jorgaluvvon láhkateavsttat gávdnoše ovdamearkan veahádangielaide livce veahkkin ovddidit ja buoridit daid gielaide geavaheami almmolaš oktavuodain.
- J. Govva man Lávdegoddi lea oazžun lea ahte guovddáš eiseváldit leat álggáhan rabas ságastallama guovllulaš- ja veahádatgielaid ovddasteaddjiiguin. Lávdegotti oainnu mielde berreše eiseváldit árvvoštallat vejolašvuođa vuodđudit fasta gulahallanbáikki man doaibma galggašii leat báikin gos veahádatgielagat máhtáše ságastallat gaskaneaset ja eiseváldiiguin. Dákkár báiki livce maiddá movttidahttit eanet beaktilis dieđihanpolicy danin go iešguđet gielaide ovddasteaddjiin livce álkkibut geavahit daid vejolašvuođaid mat stáhta bealde fáallet.
- K. Odná servodagas lea medias dea...álaš doaibma movttidahttimis guovllulaš- ja veahádatgielaid geavaheami. Lávdegotti mielas livce buorre gos doaimmat dahkkoše nu ahte TV ja radiosáddagat šattaše vejolažžan oaidnit ja gullat maiddá veahádatgielan. Dás vuordá lávdegoddi buori ovdaneami Ruo...as go boahhtevaš áiggi árvostallá dili Ruo...as. Heajot bohtosat leat oidnon go árvoštallá áviissaid buvttadeami veahádatgielain. Sámigielas ii gávdno oktage áviisa, ja Meänkielis ii gávdno báljo miige. Go eiseváldit dovdet dán dili, de vuordá lávdegoddi boahtte čoahkkimis oazžut dieđuid mat čilgejit movt dát lea buoriduvvon.
- L. Ruo...a eiseváldit leat viidasit ovddideami doarjaga veahádatgielagiid kultuvrra beallái. Rájaid rasteajeaddji doaimmat leat bures ovdánan mángga beliin ja dat guđet ságastit veahádatgielaid leat buorit vejolašvuođat searvat gaskariikkalaš oktasašbargguide.

Europa Ráđi Ministarlávdegotti ávžžuhus Ruo...a meannudeamis dán njuoggadusas.

Ministarlávdegoddi,

Europa Njuolggadus guovllulaš- ja veahádatgielaid artikkel 16 mielde;

Váldit vuhtii ahte Ruo.....a, guovvamánu 9 beaivvi 2000 lea dohkkehan dan neavvaga;

Fuomašit ahte Áššedovdilávdegoddi lea árvvoštallan njuolggadusa, ja geahččan movt

Ruo.....a lea geavahisgohtán dan;

Váldán vuhtii daid cealkiid maid Ruo...a eiseváldit leat dahkan áššedovdilávdegotti

fuomášumiide:

Muitime ahte dán árvoštallama vuodđu leat dat dieđut maid Ruo.....a lea addán álgo rapporttain, ahte lassedieđut mat leat addon Ruo...a eiseváldiin, dieđut addon ásahusain ja servviin mat leat vuodđuduvvon Ruo...as, dieđut leat maiddái bohtán dalle go áššedovdilávdegoddi lea mannan Ruo...as,

Árvala ahte Ruo...a eiseváldit váldet vuhtii áššedovdilávdegotti fuomášumiid, ja vuoruhit daid:

- 1 farggamusat ráhkadit eavttuid mat nannejit oahpahusa guovllulaš- ja veahádatgielaid váste, háhket oahppomateriala ja buoridit oahpaheaddjiid oahpu buot dásiin oahpahasas.
- 2 ráhkadit buriid eavttuid mat movttidahttet ahte Sámigiella, Suomagiella ja Meänkieli geavahuvvojit lágalaš ja hálddahaslaš eiseváldiid gaskas, das oaivvilduvvo dain čujuhuvvon guovlluin Norrbottenis:
- 3 movttidahtta/ dahká vejolažžan ahte vuodđuduvvo/ jođihuvvo goitge okta áviisa Sámigielas ja Meänkielis;
- 4 almmolaš hálddahasas buoridit dili Suomagielagiidda olggobealde Suoma hálddahaslaš guovllu, erenoamážit oahpahusa bealde.